

Porin kaupunki / Rakennusvalvonta

TNT-tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemus, 609–464–10–15, Kalviikintie, Pori

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) lausunto

1 Lausunto

Tukesin tulkinnan mukaan suuronnettomuusvaarallista räjähdetehtästä ei voida sijoittaa kiinteistölle 609–464–10–15 rakentamislain (751/2023) 62 §:n mukaisen sijoittamisluvan perusteella, koska kyse on ympäristöön merkittävästi vaikuttavasta rakentamisesta ja kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 23 §:n mukaista kemikaaliturvallisuuslupaa edellyttävästä toiminnasta.

Kemikaaliturvallisuuslain 18 §:n mukaan toimintojen luonto- ja ympäristövaikutukset tulee selvittää riittävästi ennen niiden sijoituspaikan ratkaisemista.

Lisäksi kemikaaliturvallisuuslain 20 §:n mukaan laitoksen sijoittaminen edellyttää oikeusvaikutteisen kaavan laatimista. Tällöin laitoksen sijoittamisessa voidaan huomioida sijoituspaikan ja sen ympäristön nykyinen ja tuleva kaavassa osoitettu käyttötarkoitus ja kaavamääräykset.

Suuronnettomuusvaarallisen räjähdetehtaan kemikaaliturvallisuusluvan myöntämisen edellytyksenä on lainvoimainen kaava.

2 Perustelut

Tukesin toimivalta

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005, kemikaaliturvallisuuslaki) toimivalta on jaettu Tukesin ja puolustusvoimien välillä siten, että Tukesin tehtäviin kuuluvat kaupalliset ja siviilivalmiuteen liittyvät yksityiset hankkeet ja

puolustushallinnolle puolustusvoimien hankkeet. Tässä asiassa hakijana on yksityinen toiminnanharjoittaja, jolloin toimivaltainen viranomainen on Tukes.

Kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 3 §:n tarkoittamat puolustushallinnon tuotantolaitokset ovat erityissuojattavia kohteita ja niiden sijoittamisesta päättää puolustushallinto. Ne sijaitsevat puolustusvoimien hallinnassa olevilla alueilla. Muut kuin puolustushallinnon omat tuotantolaitokset eivät ole erityissuojattavia kohteita.

Kemikaaliturvallisuuslain perusteella Porin TNT-tehdas ei ole erityissuojattava kohde. Suunnitteilla oleva TNT-tehdas on yksityinen hanke, jossa toiminnanharjoittajana on yritys. Toiminta edellyttää Tukesin myöntämää kemikaaliturvallisuuslupaa. Tukesin lupakäsittelyssä tullaan huomioimaan kohteen sijoittaminen, sijoittamisen turvallisuus ja mm. kaavan soveltuvuus.

Kemikaaliturvallisuuslaissa ei ole ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017, YVA-laki) 36 §:n mukaista mahdollisuutta käsitellä yritysten maanpuolustukseen tai siviilivalmiuteen liittyviä hankkeita muista siviilihankkeista poikkeavalla tavalla.

Suuronnettomuusvaarallisen laitoksen sijoittamista velvoittaa eurooppalainen sääntely (Seveso III -direktiivi)

Poriin suunnitteilla oleva TNT-tuotantolaitos tulee olemaan Euroopan parlamentin ja neuvoston vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta antaman direktiivin (2012/18/EU, Seveso III -direktiivi) mukainen suuronnettomuusvaarallinen laitos siellä varastoitavien ja käsiteltävien vaarallisten kemikaalien vaaraluokituksen ja varastointimäärien perusteella. Suuronnettomuusvaarallisella laitoksella katsotaan olevan merkittäviä vaikutuksia ympäristöön.

Suomessa Seveso III – direktiivi on toimeenpantu kansallisella lainsäädännöllä. Kansallisella toimeenpanolla tarkoitetaan sitä, että direktiivin artikkelit tulevat osaksi Suomessa noudatettavaa lainsäädäntöä. Lausunnolla olevan asian kannalta olennaista on, että direktiivin artikkelit 13 (Maankäytön suunnittelu) ja 15 (Yleisön kuuleminen ja osallistuminen päätöksentekoon) on toimeenpantu maan/alueiden käyttöä koskevilla säädöksillä, erityisesti kaavoitukseen liittyvällä sääntelyllä.

Kemikaaliturvallisuuslain 20 §:n mukaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten sijoituksessa tulee ottaa huomioon sijoituspaikan ja sen ympäristön nykyinen ja tuleva alueidenkäyttölain mukaisessa oikeusvaikutteisessa kaavassa osoitettu käyttötarkoitus samoin kuin aluetta mahdollisesti koskevat kaavamääräykset. Näin ollen kaavan huomioon ottamisella huolehditaan samalla suuronnettomuusvaarallisia laitoksia koskevan Seveso III -direktiivin artiklojen 13 ja 15 noudattamisesta.

Kemikaaliturvallisuuslaissa on huomioitu yleisön laajat osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet tuotantolaitoksia ja omaa elinympäristöään koskevassa päätöksenteossa ottamalla huomioon alueen kaava, kuuluttamalla ja tiedottamalla lupa-asiasta sekä muutoksenhakua ja valitusoikeutta koskevilla oikeuksilla.

Sijoitus luontokohteiden tai pohjavesialueiden läheisyyteen

Kemikaaliturvallisuuslain 18 §:n mukaan tuotantolaitos on sijoitettava riittävän etäälle luonnon kannalta erityisen tärkeistä ja erityisen herkistä alueista, muista ympäristönsuojelun kannalta tärkeistä kohteista sekä virkistysalueista niin, että ennalta mahdolliseksi arvioitavat räjähdys-, tulipalot ja kemikaalipäästöt tuotantolaitoksessa eivät aiheuta ympäristövahinkojen vaaraa näissä kohteissa.

Tuotantolaitosta ei myöskään ilman erityistä, perusteltua syytä saa sijoittaa tärkeälle tai muulle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueella, jollei kemikaalien ominaisuuksien perusteella voida osoittaa, ettei pohjavesille aiheudu vaaraa. Jos kysymyksessä olevalle pohjavesialueelle kuitenkin sijoitetaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistava, käsittelevä tai varastoiva tuotantolaitos, rakenteellisin ja käyttöteknisin toimenpitein on huolehdittava siitä, ettei laitoksen toiminnasta aiheudu pohjavesien pilaantumisvaaraa.

Tukesin tulee selvittää luonto- ja ympäristövaikutuksia ennen kemikaaliturvallisuusluvan myöntämistä. Tavallisesti luonto- ja ympäristövaikutukset selvitetään merkittävimmiltä osin YVA- ja kaavoitusmenettelyssä. Lausuntoaineistosta ei selviä, miten sijoittamiseen ja käytönaikaiseen toimintaan liittyvät luonto- ja ympäristövaikutukset tullaan tässä tapauksessa selvittämään.

Rakentamislain sijoittamislupa

Rakentamislain (751/2023) 62 §:n mukaisen sijoittamisluvan edellytyksenä on mm., että rakentaminen ei aiheuta haittaa naapureille eikä vaikeuta naapurikiinteistöjen käyttämistä sekä se, että rakentaminen on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista. Rakentamislain 63 §:n 3 momentin mukaan sijoittamislupahakemuksesta kuullaan naapureita ja naapureille on varattava tilaisuus mielipiteen esittämiseen sijoittamislupahakemuksen yhteydessä. Muita kuulemisvelvoitteita sijoittamislupahakemuksesta ei ole.

Sijoittamislupamenettelyssä ei huomioida suuronnettomuusvaarallisten Seveso III -direktiivin mukaisten laitosten sijoittamista koskevia alueiden käyttöön liittyviä velvoitteita eikä se ole sijoittamislupamenettelyn tarkoituksenaan. Seveso III -direktiivin velvoitteisiin liittyvät alueiden käyttöä koskevat säädökset sekä ympäristöministeriön ohjekirjeet YM 3/501/2001 ja YM4/501/2015. Vuonna 2015 ohjekirjeellä annettu täydennys liittyy Seveso III-direktiivin toimeenpanoon. Velvoitteet ja ohjekirjeet ovat voimassa ja velvoitteet tulevat sisältymään myös alueidenkäytön lainsäädännön uudistukseen.

Ennakkoneuvottelut

Tukes on osallistunut hanketta koskeviin kokouksiin (13.2.2025 ja 25.2.2025), joissa on ollut toiminnanharjoittajan edustajan lisäksi muita viranomaisia ja Porin kaupungin viranhaltijoita. Tukes on ennakkoneuvotteluissa tuonut esiin, että kemikaaliturvallisuussuunnan myöntämisen edellytyksenä on lainvoimainen oikeusvaikutteinen kaava (suositusmerkintä T/kem). Tässä olennaista on ottaa huomioon se, että Seveso III -direktiivin velvoitteita liittyen suuronnettomuusvaarallisen laitoksen sijoittamiseen on kansallisesti toimeenpantu alueiden käyttöä koskevilla säädöksillä ja ympäristöministeriön ohjeilla, ei rakentamislainlailla.

3 Tiedoksi

Suuronnettomuusvaarallisen laitoksen turvallista sijoittamista ja kaavoitusta käsitellään yleensä kiireellisesti viranomaisten välisissä yhteistyökokouksissa (esim. Inkoon LNG-terminaalin kaavoitus ja luvitus

kiireellisenä vuonna 2022). Tarvittaessa kuntien toimielimet ovat järjestäneet ylimääräisiä kokouksia asian käsittelyn nopeuttamiseksi.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on esittänyt Työ- ja elinkeinoministeriölle, että kemikaaliturvallisuuslakia ja Tukesin toimivaltaa tarkennettaisiin maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevilla erityissäännöksillä, jotka mahdollistaisivat kohteiden sijoittamisen ilman oikeusvaikutteista asematai yleiskaavaa ja jotka mahdollistaisivat hanketta koskevien hakemus-, lupa-, valvonta- ja muiden aineistojen pitämisen salassa.

Voimassa oleva kemikaaliturvallisuuslaki ei anna Tukesille riittävästi toimivaltaa (yhdessä julkisuuslain kanssa) pitää asioita täysin salassa tai poiketa oikeusvaikutteista kaavaa koskevasta velvoitteesta, kun harkitaan suuronnettomuusvaarallisen tuotantolaitoksen sijoituspaikan soveltuvuutta ja kemikaaliturvallisuusluvan myöntämistä.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoittajan henkilöllisyyden ja allekirjoituksen ajankohdan voi varmistaa allekirjoitusta klikkaamalla ja asiakirjan aitous voidaan todentaa sähköisesti. Jos asiakirjaa muutetaan jälkikäteen, allekirjoitus ei ole enää kelvollinen. Sähköinen asiakirja on alkuperäiskappale, eikä allekirjoituksen oikeellisuutta voi varmistaa paperitulosteesta. Alkuperäisen sähköisen asiakirjan voi tarvittaessa pyytää Tukesin kirjaamosta.

Liitteet	Muistio, kemikaaliturvallisuuslaki 3 § ja puolustushallinto Muistio, suuronnettomuusvaarallisen laitoksen sijoittaminen
Jakelu	Porin kaupunki / Rakennusvalvonta

